

אין מעמידן פרק שני עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

קבו א מיי פט"ו מהל'
מחללות אסורות
הלכה כח סנה לאין קלח
טוש"ע ייד סי' קג סעף
ז:
קבו ב מיי פ"ז מהל'
ממרים הלכה ז
סנה עשין קלח:
[קבו ג נר אלפס קדושין
פ"ד דף רמג]:
ד [מיי שם הלכה ז]:
ה [מיי שם הל' ה]:

רבינו חננאל

ושמואל אמר זליפתן של
כלים אסורין. כגון קדירה
בת יומא ויוצא בה
אסורין. אמר ליה שמואל
לרב בשלמא לדידי כו'
משום דנותן טעם לפגם
מותר משום הכי שרייה
רבי. אלא לדידך דאמרת
דניאל גזר עליו היכי יכול
רבי לבטלוי. והא אין
בית דין יכול לבטל דברי
בית דין חבירו אלא אם
כן גדול ממנו בחכמה
ובמנין. אמר ליה אשכח
ליה לרבי אשאל אשאליה
איכסוף רב אמר [אם] חת
לא דרשו אנן לא דרשינן.
כתיב וישם דניאל על
לבו אשר לא יתגאל בפת
בג המלך ויבין משתיו
בשתי משתאות הכתוב
מדבר. יין ושמן רב סבר
שם על לבו והורה לכל
ישראל. ושמואל סבר שם
על לבו לעצמו לאחרים
לא הורה: ירושלמי אמר
ליה שמואל אכול משחא
דאראמי ואי לא כתיבנא
עליך זקן ומרא: ומקשינן
וסבר רב שמן דניאל
גזר עליה והא משמיה
דרב אמור פתן שמן
ויינן מיית דבר הן.
ופריקין דניאל גזר שיהא
אסור בעיר. תלמודי שמאי
והלל גזר ביה איסור
אפילו בשדה. ומקשינן
אי הכי רבי הוי מצי
מבטלי גזירה זו. והאמר
ר' יוחנן בכל יכול בית
דין לבטל דברי בית
דין חבירו אם הוא
גדול ממנו בחכמה ובמנין
חוץ מיית דבר שאפי'
יבוא אליהו ובית דינו
אין שומעין להם. ופרקי'
להו אמר רב שמעיה
מה טעם הוואיל פשט
איסורין ברוב ישראל שמן
לא פשט איסורין ברוב
ישראל וכרבי יוחנן ישובו
ודקדקו על השמן ומצאו
שלא פשט איסורין ברוב
ישראל. וסמכו רבוחינו
על דברי רשב"ג ועל
דברי רבי אלעזר בר'
צדוק שהיו אומרים אין
גזרין גזירה על הצבור
אלא אם רוב ישראל
יכולין לעמוד בה. כדכתיב

בשלמא (א) למ"ד זליפתן של כלים אסורים כו'. קסבר נותן טעם לפגם מותר לפוס ריהטא משמע שאותם שאסרו קודם ר' יהודה כגון (י) תלמידי שמאי והלל סוברין נותן טעם לפגם אסור ואתא ר' יהודה נשיאה וסבר מותר ושמואל סבר כוותיה שהיה מחזיק דברי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף סו.) גבי חומץ אשר שם לתוך הגריסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפירקין (דף נח:) גבי מישחא שליקא (ב) סתם התלמוד אי משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ודקדק ר"י היאך באו לחלוק על רבוחינו שמאי והלל

זליפתן של כלים טמאים אסרתן אמו כולי' עלמא אוכלי טהרות נינהו אלא זליפתן של כלים אסורין אסרתן א"ל שמואל לרב בשלמא לדידי דאמינא זליפתן של כלים אסורין אסרתן היינו דכי אתא רב יצחק בר שמואל בר מרתא ואמר דריש רבי שמלאי בנציבין (י) ישמן ר' יהודה (י) ובית דינו גמנו עליו והתירוהו קסבר (י) נותן טעם לפגם מותר אלא לדידך דאמרת דניאל גזר עליו דניאל גזר ואתא רבי יהודה הנשיא ומבטל ליה והתנן (י) אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין א"ל שמלאי לודא קא אמרת שאני לודאי דמזולזל א"ל אשלה ליה איכסוף אמר רב אם הם לא דרשו אנן לא דרשינן והכתיב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר אחד משתה יין ואחד משתה שמן רב סבר על לבו שם ולכל ישראל הורה ושמואל סבר על לבו שם ולכל ישראל לא הורה ושמן דניאל גזר (י) והאמר בלי "אבימי נותאה משמיה דרב יפיתן ושמן יינן ובנותיהן כולן משמנה עשר דבר הן וכי תיבא אתא דניאל גזר ולא קיבל ואתו תלמידי דהלל ושמאי וגזר וקיבל א"כ מאי אסדרותיה דרב אלא דניאל גזר עליו בעיר ואתו אינהו וגזר אפילו בשדה ור' יהודה הנשיא היכי מצי למישרא תקנתא דתלמידי שמאי והלל והתנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ועוד הא אמר רבא בר בר חנה אמר ר' יוחנן בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חבירו חוץ משמונה עשר דבר שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הוואיל ופשט (י) איסורו ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל דאמר רבי שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן ישבו רבותינו ובדקו על שמן שלא פשט איסורו ברוב ישראל וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים (י) אין גזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דאמר רבא בר אבהו מאי קרא במארה

בג המלך וביין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר אחד משתה יין ואחד משתה שמן רב סבר על לבו שם ולכל ישראל הורה ושמואל סבר על לבו שם ולכל ישראל לא הורה ושמן דניאל גזר (י) והאמר בלי "אבימי נותאה משמיה דרב יפיתן ושמן יינן ובנותיהן כולן משמנה עשר דבר הן וכי תיבא אתא דניאל גזר ולא קיבל ואתו תלמידי דהלל ושמאי וגזר וקיבל א"כ מאי אסדרותיה דרב אלא דניאל גזר עליו בעיר ואתו אינהו וגזר אפילו בשדה ור' יהודה הנשיא היכי מצי למישרא תקנתא דתלמידי שמאי והלל והתנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ועוד הא אמר רבא בר בר חנה אמר ר' יוחנן בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חבירו חוץ משמונה עשר דבר שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הוואיל ופשט (י) איסורו ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל דאמר רבי שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן ישבו רבותינו ובדקו על שמן שלא פשט איסורו ברוב ישראל וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים (י) אין גזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דאמר רבא בר אבהו מאי קרא במארה

גזר על הפת אלא לפתן הוא והולאת המלך הוא ריפוש"א בלע"ז וכן ממקרא מוכיח דכתיב (דניאל ב) ויהי המלצר נושא את פת בגס ונותן להם זרעונים ואין לומר שהיה נוטל פתן והיו אוכלים זרעונים בלא פת: צמתני' כתב רשב"ס בשם רש"י דלא גרס רבי דר' יהודה הנשיא דבר צמיה וצית דינו התירוהו ומכמי דורו קבעו דבר זה משנה עשר דבר וזו היא צמיה של ר"ג הנזכר צמ"א אצות (פ"ב מ"ב) ר"ג צנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה ת"כ ואתו רבי יהודה הנשיא הנזכר כן הוא ר' יהודה נשיאה (י) שהיה צימי האמוראים אלא בלשון משנה וצרייתא קורא אותו הנשיא ובלשון אמורא קורא אותו נשיאה ור' יהודה הציג ירושלמי רבי וצית דינו התירו את השמן בשלשה מקומות רבי יהודה הנשיא ורבוחינו התירו בגיטין ובשמן ובסנדל ונראה לו שיש שם טעות סופר דקפריך וליקרו ליה צ"ד שריא שלב צ"ד המתיר ג' דברים נקרא צ"ד שריא ודחי א"ר יודן בר' ישמעאל צית דינו חלוק עליו בגיטין פירוש ואין זה ממיר ג' דברים ואם הוא היה רבינו הקדוש א"כ היה לו למנות עוד אחרת שהתיר כדאמר צפרק קמא דחולין (דף י:) דהתיר רבי צית שאן דצירושלמי דדמאי נמי איתא לכך נראה לו דגרס הס' ר' יהודה הנשיא והוא ר' יהודה נשיאה עוד כתוב שם צירושלמי רב יצחק בר שמואל בר מרתא נחת לנציבין אשכח לר' שמלאי הדדמי יתיב ודריש רבי וצית דינו התירו את השמן שמואל קבל עליו ואכל רב לא אכל א"ל שמואל לרב אכול או אנה כתיב עלך זקן וממרא א"ל עד לאנה תמן אנה ידע מאן ערער עליה שמלאי הדדמי א"ל אפשר מה דאמר בשם גרמיה לא בשם רבי וצית דינו אטרח עליה ואכל: **ושמן** דניאל גזר ע"י. ה"ג ה"מ למפרך איין אלא משום דאשמן קאי נקטיה: **ורבי** יהודה הנשיא דייבי א"לם למשרי תקנתא דשמאי והלל. פרש"ס דפריך צין לרב צין לשמואל דשמואל נמי מודי דמי"ח דבר הם: **והתנן** אין ב"ד יבוא ב'. תימה צפרק השולח (גיטין לו: ושם ד"ה אלה) גבי פרוצול דאמר שמואל האי פרוצול עולגנא דדייני הוא אי אישר חיילי אצטליניה ומסיק אי אישר חיילי יותר מהלל והיכי דמי אי פשטה תקנת פרוצול אפילו היה גדול אין יכול לבטלו ואם לא פשטה א"כ למה לי אישר חיילי הרי ר' יהודה נשיאה התיר שמן אע"פ שהיה קטן מאותו טעם דלא פשט איסורו וי"ל דהכא נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התיר אלא לא היה ג"כ טעם דאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה דלא פשט מ"מ רוב הצבור יכולין לעמוד בו מ"מ קשה דבר תימה הוא היאך לא פשט מאחר שהוא ריוח המלוים לכך נראה דודאי פרוצול פשט ודקשיא לך אפי' גדול היאך יכול לבטל דלא צי"ח דבר דוקא אמר בשם יצא אליהו ויאמר אין שומעין וכמו שפורש צירושלמי העטם מפני שעמדה להם בנפשותיהם דאמר רבי אלחנן מתוך גירסת הספרים שמאל צפרים ישנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם כו' משמע שמשם מתחיל התירוק וה"פ דשמעתין ור' יהודה נשיאה היכי אלים למשרי כו' והתנן אין צית דין כו' ועוד אפילו הוא גדול אינו יכול לבטל צי"ח דבר ולא הוצרך לפרש הטעם כי פשוט הוא ומשי האמר רב משרשיא מה טעם לפי שפשט ולפיכך צ"ד גדול נמי אינו יכול לבטל ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו בנפשותיהם קטן יכול לבטל ושמואל על דברי רבן שמעון צן גמליאל דאין גזרין כו' ולפיכך הותר אף צ"ד קטן אכל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול צ"ד גדול לבטל ולפיכך גבי פרוצול אמר שמואל דאי אישר חיילי מהלל אצטליניה ואע"פ שפשט והיך צירושלמי דפריך קמא דשבת א"ר צון אמר רב יהודה בשם שמואל ל"ש אלא חוץ ליי"ח דבר אכל צי"ח דבר אפילו גדול אינו מבטל מפני שעמדה להם בנפשותיהם פירוש ממנה שעלו חרב צבית המדרס:

(א) [לקמן נח: (ב) נכס"א
נוסף: הנשיא (ג) [שם נח:
לט: סה: סו: סח: טה: (ד)
(ד) נפדות פ"א מ"ה מ"ק
ג: מגילה ב. גיטין לו:
(ה) [צ"ב ק"ל, (ו) סבת ח:
ע"ש, (ז) [צ"ל אמר אבימי,
(ח) אסורין. יע"ז, (ט) צ"ק
עט: צ"ב ס: הוריות ג:
(י) [ע"ז, (כ) וכן בכל העמוד
היכה דכחזו שמאי והלל נרץ
לגרום תלמודי שמאי והלל.
רש"א, (ל) [ע"י מוס' לעיל לג:
ד"ה בעל"א]

תורה אור השלם

1. וישם דניאל על לבו
אשר לא יתגאל בפת בג
המלך ויבין משתיו
ובקש משרי הקריתים
אשר לא יתגאל:
דניאל א ח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בשלמא וכו'
הא דאמר לקמן. [ועי'
דף נח ע"ב (ועיי"ש)
במוס' ד"ה אי':

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשלמא
לדידי דאמרי זליפתן של
כלים אסורין. וכן חומץ
אשר שם לתוך הגריסין
כ"ל ומוציא את
שם ממנו: (ב) בא"ד
מישחא שליקא קאמר
סתם התלמוד וכו' שלא
פשט איסורו ואין רוב
יכול לעמוד בו בשאר: